

VASÁRNAP

A
„Tolnamegyei Közlöny“
MELLÉKLETE.

1891. Szept.

A negyvennyolczas kiállítás.

A fővárosi vigadó termei rendkívül érdekes kiállításnak szolgálnak keretül ez idő szerint.

Nem a tudós világ útmutatása, nem a múzeumok tárházai szolgáltatták szabadságharcunk kiállításához azon tárgyakat, amelyek előtt minden magyar szeméből a lelkesültség fénye, vagy honfibanat könnye csillog elő, de összehordta azt néhány lelkes férfi, nevezetesen Hentaller Lajos, Károlyi Gábor, és Farnek Béla. Az a tárház pedig, a honnan előkeresték a derék honfiak a nemzeti élet-halálharcz vérrel és honfíkönyvel szentelt ereklyéit: a legszentebb szentélyéből — nem a tudósok gyűjteményéből, nem a múzeumok lomtárából, — de a magyar nép, a magyar nemzet kegyelettel őrzött emléktárgyai közül válogatták ki.

A nemzeti érzésben ilyképen nyilatkozó kegyelet és bensőséges érdeklődésből átható tanulságot vonhatnának le azok, a kik a nemzet közérdeklődését igénylik szellemi műveik irányában, s oly műveket akarnak alkotni, a melynek szelleme és anyaga a nemzeti géniusz ihletétől van áthatva.

A vigadó első emeleti hét termében elhelyezett kiállítás úgy berendezésére, mint gazdagságára nézve ritkítja pár-

ját, a mi szakkiallitásaink között, a melyek legnagyobb része csak a felületet nézhetően elégíthették ki. Teremről teremre haladva, találkozunk a nemzeti élet-halálharcz eseményei- és hő-

DAMJANICH mint osztrák tisz.

seinek emlékeivel, oly helyes sorrendbe osztva, hogy minden tájékoztatás nélkül is a látogató átértheti a nemzeti katasztrófa minden mozzanatát.

A bejáratot képező teremben találjuk azon államférfiak és országos képviselők, magasabb állásu magyar tisztviselők és méltóságok korhű ábrázolatait, a kik a nemzet függetlenségének alapköveit faragták ki és helyezték el. Velők szemben a baloldalra nyíló teremben a trónról lelépő császár s az idők kényszere folytán a trónra juttatott ifju uralkodó, a magyar nemzet halálos ellenei gyanánt ismeretes osztrák államférfiak az osztrák kamarilla vérszomjas alakjai tűnnek elénk. Keretet körüllöttük a magyar és osztrák államférfiak tisztviselői vagy hadászati írományai, levelezései, hadi tervezetei és az alkotmányt illető tárgyalásai képeznek.

A jobboldali terem, tárgyköre már a csatatér emlékeiből van merítve. Az alföldi szerb fölkelés, a horvát szerzsánhordák, Hurbán tót haramiáinak s az oláh martalócok vérengző alakjait. Közeliükben láthatók Kniesanim és Jellasic tábornokok, továbbá Rajasic metropolita önköltségen készített lovasszobrai azon plakátok és képek alatt, melyek az ország határai közül való kiveretésüket ábrázolják. Embertelen vérengzéseiket hirdeti a zalatnai vérfürdő, a

szenttamási mézszárlás, s a zentai emberfejből alkotott gula festménye, melyet egy szemtanu festett meg.

A következő teremben találjuk

Kossuthot az országgyűlési képviselők által környezve, a mint kimondja a magyar honvédség megalapítását. Közéleben terül el a márczius 15-iki szabadságünnep egykori képe, az első honvédtoborzás rajza, s az első honvédek, honvédtisztek arczképei. Százakra menő hadi felhívás, tiszti proklamáció, szabadságdal, csatajelentés, zászlófoszlány, emlékfegyver egészíti ki e csoportot, melytől balfelé fordulva megtaláljuk azon hírlapokat, könyveket és nyomtatványokat, a melyek az 1848—49-ik év folyamán a szabadságharcz érdekében lattak napvilágot.

Ezek közt szemlélhető meg Latour, Lamberg és gróf Zichy Eugen kivégzése, a békéltetési jelenet Jellasich bán és István főherczeg közt, az 500 juratus felvonulása Bécs utczáin, Kossuth diadalmas szónoklatai Bécs közterein. Kedves csoportozatot képeznek a nő-honvédek képei, s azok közelében Bathlyáni Lajos gr., Károlyi György grófné, Nagy Sándorné, Dembinszkyné, Damjanichné stb. honleányok arczképei.

Vértől rozsdás honvédfegyverekből rakott fegyvergulák által határolva tűnik előnk mintegy ötven szebbnél szebben megrajzolt csatakép, melyeken honvédeink több-kevesebb szerencsével küzdenek a szabadságért. Ezen festmények közül, művészi kivitel szempontjából főleg a Budavár több oldalról bemutatott ostromát, Budavár elfoglalását, a Bem hadjáratának nevezetesebb mozzanatait, a Guyon tábornok nagyszombati ütközetét, Jellasich-nek Mosonyinál való megveretését, Hentzi elesését, Arad ostromát, továbbá a verpeléti, medgyesi, moóri és tarczali csatát ábrázoló képek érdemelnek mélyrehatóbb figyelmet.

Az összes csataképek közül legkiválóbb műbecsel bírnak: Budavár ostroma, melyet kicsinyítve bemutatunk, továbbá a jósafoi és tureczi hegyszorosok megmászása, s végül a kápolnai lándzsás roham, a római sánczok bevételé, a tureczi csata és egy temető-kerti ütközést látkepe. Mindegyik vonásuk arra vall, hogy a szemtanu kitünően kezelte a rajzont és ecsetet, s hogy keblét a hazaszeretet s harcztűz fénye világítja meg.

A fenti emlékeket magában foglaló nagyterem tágas erkélyének négy oldalát a Kossuth-emlékek gyűjteménye foglalja el. Mintegy több százra menő képet és faragványt találunk itt hazai és külföldi festőművészek, szobrászok és írók kezeiből, a kik versenyezve igyekeztek Kossuth daliás alakját, szónoklatainak rendkívüli hatását s szellemének fonségét megörökíteni. A hazai díszemlékek mögött a török nemzet hódolati jelvényeitől el az amerikai államok impozáns kitüntetéseit megörökítő jelenetekig, számtalan külföldi nemzet emléktárgyát találjuk itt, s ezek

fényét egy hajszálnyira sem homályosítja el azon torzképgyűjtemény, a melyet az osztrák kamarilla rajzoltatott s terjesztett Kossuth nimbuszának apasztása végett. Kossuth alakjának és tetteinek oly sokszerű alakban és oly sokféle téren való föltüntetése, legjobb jele annak, hogy a nemzet az ő személyéhez fűzi a szabadságharcz és az alkotmányosság minden dicsőségét. Az általunk bemutatott Kossuth-terem egyik képfelvétele nyomán remélünk, egy kis tájékozót nyujtani.

A Kossuth-teremből vezető átmenetnél Petőfi alakját találjuk honvédtiszti ruhában, továbbá Alnoch holttetemének egykoru rajzát, a mint négy honvéd előczipeli, a felrobbantani szándékolt lánczid alá furt löporos aknából. Itt találjuk még Budavár ostromának művészi kivitelű képét is, a legkiválóbb honvédek: a vörös sipkások megjelölését, a branyisztkói csata lélekemelő látványát s végül a kitünő magyar hadvezér: Damjanich János mellképét, mely őt még mint osztrák főtisztet tünteti elénk.

A kiállítás legbensőbb termében a vértanuk ereklyéi és arczképei vannak felsorolva. Szomorú és mégis lélekemelő az az érzet, a mit e terem a nézőre gyakorol. A benyiló előtt még Bem tábornoknak a vitézségi érdemrenddel való kitüntetését láthattuk hadsoraiban élén, itt már a világosi fegyverletétel szomorú képsorozata, a bujdosásra kényszerült honfiaknak a hazai földtől való elbucszása, az aradi, józsefstadti és kufsteini börtönök áldozatai túlulnak előtérbe. Majd megjelenik a halálítéletek végtelen sorozata, a hősök utolsó búcsúzása, végső halálküzdelmé s az a szomorú idő, a midőn minden, minden veszve látszott lenni, a mikor minden kiüríthetőnek bizonyult, csak egyetlen egy maradt ép és sértetlen; a — jobb jövőben való hit!

V. B.

Ti szétzilált dalok.

Nem tudni azt: lesújtó végzet!
Hol állunk üdvünk délfokán?
Közel valék a boldogsághoz,
Hogy még felőle álmodám:
De gondba lelkem beletásult,
Szép álmat mely elnyűve, —
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

A nap lemegy a láthatáron,
Látom, hol üdvöm véget ér,
S az éj alaktalan sötétjén
Jegy nincs, a hol majd visszatér;
Egy árny, a virradást, egemről
Örökre már letörül;
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

Mértéke nincs az iszonyatnak,
Mely a teremtésben honol,
Szellem! te ég-derű szülötte,
Neked a föld is már pokol;

S van kin, mely esd az alvilágba,
A máglya is enyhitené, —
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

Mit ér szívnek ifjusága?
Ha nincsen benne szerelem,
S mit ér a szerelem? ha vágya
Megdermed forró sziveden;
Virágtalan tavasz? s madárka,
Dalát mely télben zengené, —
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

E géptömegből, melyben élek,
Kimagasodva áll fejem,
Nézem a létnek forradalmát
Nyugodtan, szenvedélytelen;
Hiúságom kacajra indít,
Vak-öszön, mely az ős bűné, —
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

Az ész az összes létezőket
A végtelenbe foglalá,
S a tér elől meg nem menekszel,
Hiába futsz fel és alá;
S hogy léte nincs nem — létezésnek,
Ez, legnagyobb kinom szülé, —
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

Ha jó a szender, éji álom,
A fáradt szellem megpihen,
Enyésző testem lenn a sirban,
Fog-e nyugodni ott szívem?
Mig tart alant megújulásom,
Az élet addig megszűn-é?
Ti szétzilált dalok köszöntlek,
Olvadjatok most együvé!

Kisteleki Ede.

A római császári udvarok nőalakjai.

A társadalom erkölcsi nézetének kifejezői mindenkor a nők. Valamely kor nőalakjainak tetteiben vissza tükröződik azon kor belvilága, erkölcsi gondolkozása, mondhatjuk az egész kor szelleme. A nagy római birodalom hatalmas császárai az egész ismert világ urai voltak; az ő udvarok s főként annak nőalakjai nemcsak a divatnak voltak irányadói, hanem az egész kor erkölcsi értékét tüntetik föl, melynek ők a képviselői, sőt mondhatjuk érték-mérői, mert hisz a kisebbek szerintük igazodtak s róluk vették a példát.

Megkezdjük az ismertést az első római császár Augustus udvarának nőalakjaival s végig megyünk a császárság fennállásának három évszázadán, vagyis azon az egész időszakon, míg az egész ismert emberiség sorsa Rómától függött s annak udvara volt a műveltség, az emberi fejlődés tükré s irányítója. A római császárok udvarában az első kiváló női alak Livió Augustus császár neje volt. Augustus midőn Róma urává lett már nős volt, azonban nem Liviával, hanem Seriboniával, s már mint uralkodó ismerte meg Liviát, ki akkor Róma egyik leghatalmasabb férfianak Tiberiusnak neje s több gyermeknek anyja volt, de kora legszebb asszonyának tartatott. Augustus ki

egész életén át szerette a nőket, oly szenvedélyes szerelmeire gyuladt Livia iránt, hogy férjét fölszólította, válják el Liviától, hogy ő vehesse el. Tiberiusnak megvoltak a maga okai, hogy e felszólításnak engedjen, mire Augustus is elvált Seriboniától s Liviát emelte magához a hatalmi polczra.

Livia a legnagyobb mérvben uralkodó, e mellett számító, ravasz, élelkiismeretlen nő volt azonban férjét mindenben hűen támogatta, s annak hűtlenségeire szemelt hunyt. Hogy azonban az uralmat férje halála utánra is biztosítsa magának, nem riadt vissza semmiféle büntől, sőt midőn azt céljaira szükségesnek látta, még férje megmérgezésétől sem. Nem lévén gyermekei Augustustól, azon fáradozott, hogy Augustus előbbi nejétől született gyermeke s unokáinak mellőzésével az ő gyermekeire jusson a hatalom. Augustus reményteljes unokái kora ifjúságukban haltak meg; az egész Róma méregkeverésről beszélt; de akinek leginkább érdekében állott e bűn elkövetése. Livia, oly ügyesen vitte szerepét, hogy őt senki sem vádolta. Augustusnak utolsó fiúokája, Agrippa, kit a közvélemény a császár utódjául tekintett Livia ösztönzésére száműzetésben élt s midőn Augustus vele ki akart békülni, hirtelen halállal mult ki, Agrippa pedig bérelt orgyilkosok által öletett meg. A női ármány győzött. Augustusnak nem lévén több rokona életben a császárság Livia fiára szállott, kit már Livia előbb adoptáltatott Augustussal.

Mindez ármánykodásokban Livia oly ügyesen vitte szerepét, hogy bűnösségéről csakis az udvarhoz legközelebb állók suttoztak. Ellenben Róma népe oly tisztelettel viseltetett iránta, hogy a város tanácsa a „haza anyja“ — megtisztelő czímmel kívánta őt kitüntetni, sőt tiszteletére oltárt akartak emelni. Azonban, a ki ezt megakadályozta, az saját fia volt az új császár, a ki bizonyára tudta miért, lehetőleg kerülte anyjával az érintkezést.

Bárha Augustus nagy tisztelője volt a nőnemnek, s uralkodói teendői mellett is időt tudott találni a szerelmi kalandokra, egyet meg kellett neki adni, hogy az erkölcsi tisztesség külmázat mindig fentartani igyekezett. Udvarában a botrányokat nem tűrte s még saját leányát és unokáját is száműzte midőn ezek szerelmi kalandozásai feltűnővé kezdtek válni. Utódjai alatt azonban ez nagyon megváltozott. Az erkölcsök lábál tiprásában, a legaljasabb vétkek elkövetésében maguk az uralkodók, ezek nejei és környezetük jártak legelől.

Másik kiváló nőalakja volt Augustus udvarának az ő saját leánya Julia; egy szép élénk könnyelmű nő, kinek erkölcsi élete a legszembeeszköbbsé ellenében állott kizárólag a nagyravagyás által vezetett Liviáéval. Első férje Marcellus, Augustus nővérének fia s

kijelölt trónutódja volt; de már ennek életében is viszonyt folytatott Livia fiával Tiberiussal a későbbi császárral. Marcellus kora halála után Agrippa nejevé lett s ennek halála után csakugyan Tiberius vette el. Midőn azonban Tiberius mint Illiria kormányzója Rómából eltávozott, nemcsak hogy nem követte férjét, hanem annak távollétében botrányos életet élt, fiatal udvarlókval vette magát körül s még nyilvános helyekre is oly kétes hírű ifjakkal kísértette magát, hogy Augustus anyjával együtt száműzte őt. Midőn Tiberius került a trónra ez csekély évpénzét is elvonta, s a szerencsétlen nő a legnagyobb nyomorban halt meg. Hasonló sorsban részesült Juliának legidősebb leánya a hasonló Julia is, kit az anyjához hasonló botrányok miatt szintén Augustus száműzött az udvartól.

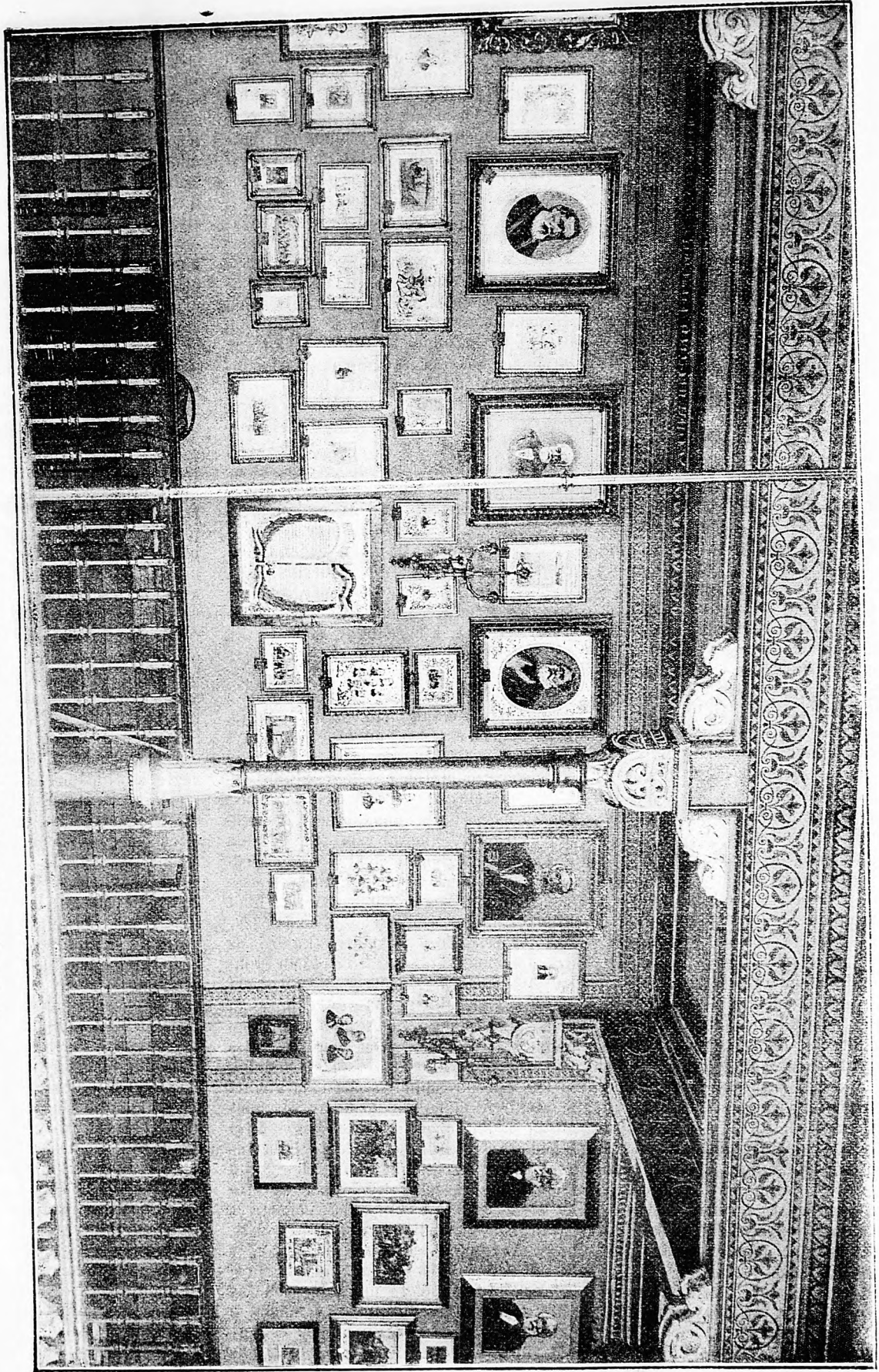
E két Juliához volt hasonló Livia fiának leánya Livilla ki Tiberius császár egyetlen fiának Drususnak volt neje. Azonban Tiberius kegyenczével Sejanussal szövetségbe saját férjét megmérgezésére vállalkozott, hogy kedvesét juttassa a trónra. Azonban Sejanus eltaszított neje felfedezte Tiberius előtt, hogy Sejanus ösztönzésére mérgeztetett meg az ő fia s a bánatos császár Sejanust keresett kínzásokkal végezte ki, Livillát pedig elzáratta s éhséggel vesztette el.

Egyik legnemesebb női alakja volt a római udvaroknak Augustus unokája, Agrippina a száműzésben elhunyt Juliának szerencsétlen leánya. Ő anyja és nővérétől elütőleg a legtisztább erkölcsi életet élte s férjét Germanicust (Tiberius császár unokaöcsét) szenvedélyes ragaszkodással szerette. Férje a germánok meghódításával oly népszerűségre tett szert Rómában, hogy a császár féltékenységét fölébresztette, ki őt Rómába híván rendkívüli kitüntetésekben részesítette s keletre küldte az ázsiai népek leigázására Titokban azonban többeket megbízott az ő elvesztésével s Germanicus 34 éves korában méreg által hunyt el. Agrippina 6 gyermekkel maradt özvegyen s első teendője volt férje gyilkosát Pisót bevádolni, kit a császár minden áron megakart menteni. A nép dühe azonban oly hangosan nyilatkozott ellene, hogy Pisó félelmében öngyilkossá lett. Tiberius nem tudta Agrippinának megbocsátani férje népszerűségét. Kémekkel vétette őt körül, barátait kintpadra vonatta s így csikart ki tőlük oly nyilatkozatokat, hogy Agrippina a császár ellen tör s őt ez alapon idősebb fiát pedig állítólag erkölestelen élete miatt a szenatus által száműzetésre íteltette s midőn e méltatlan bánásmód a mélyen sértett nőt kifakadásokra ragadta, Tiberius testi fenyegetéssel büntetett meg, mely alkalommal a szerencsétlen nőnek egyik szemé is kiütetett. A méltatlan

bánásmód az elkeseredett nőt öngyilkosságra készítette s más eszköz hiányában önkénytes éhhalállal vetett véget önmagának.

Csakis Tiberiusnak mint nagybátyának kegyetlenkedései Agrippina és gyermekei iránt magyarázhatják meg, hogy ily jeles nőnek mint Agrippina miként lehetett a fiából oly szörnyet nevelni, mint a milyenné vált. Calligula a császári székből. Ugy általa, valamint uralkodása alatt, általán minden erkölcs és tisztesség lábál tapodtatott. A legeszeveszettebb pazarlások, a legkegyetlenebb vérengzések, s a legmélyebb erkölcsi sülyedésről tanuskodó botrányok majd egymást fölváltva, majd meg tömegesen fordultak elő udvarában, s az az önértetes római nép, melynek kebeléből még pár évtized előtt egy Brutus került ki, mint tétlen szemelő nézte félőruült császárijának hóbortjait, ki egy beteges órájában Róma legelőbb testületének a szenatusnak tagjává saját kedvencz lovát nevezte ki. Egy ily örült uralkodó mellett szó sem lehetett megállapodott családi életéről, hol egy hitvestárs nyomokat hagyott volna maga után a történelemben. Calligulanak volt ugyan neje, egymásután hat is, azonban közülök csakis az utolsó Casonia tudott férjére némi befolyást gyakorolni. E nőt Calligula férjétől választatá el s oly ragaszkodással viseltetett iránta, hogy annak mindég közelében kelle tartózkodni, sőt hadjáratok alkalmával katona ruhában lóháton kísérte férjét. S mikor Calligula saját imádatására egy templomot állíttatott, abba őt nevezte ki főpapnővé. Casonia osztozott férjének sorsában, kit rövid négy évi esztelen uralkodás után saját testőrei ölték meg. Casoniát az ő holttesteme mellett szűrták le.

A következő császárnak Claudiusnak volt neje Messalina az a nő, ki a római nők erkölestelenségének prototypusa gyanánt szerepel a történelemben. Messalina korlátlan hatalommal uralkodott férje fölött; ez uralmat azonban csakis határtalan kéjvágyának kielégítésére használta fel. Örületes kéjvágyának kielégítésére a leggyalázatosabb tettek egész tömegét követte el, melyek elbeszélésével egész könyveket lehetne betölteni. Minden férfi, ki érzéki vágyait fölébresztette kénytelen volt kívánságának engedni, s ha ezt nem tette, kikerülhetlen romlás és halál várt reá. Saját mostoha atyját — ki undorral fordult el csábításaitól — kivégeztette, valamint nyilvánosan kivégeztette férjének s önmagának és mindazon rokonait, kik erkölestelen életmódjában nem osztoztak vagy botrányos életmódjáról elítélőleg merészkedtek nyilatkozni. Azonban az az erkölcsi igazság, hogy ki miben vét, azzal bűnhődik, rajta is megvalósult. Messalina számtalan kegyenczei az ő kegyével egyuttal a hatalom korlátlan

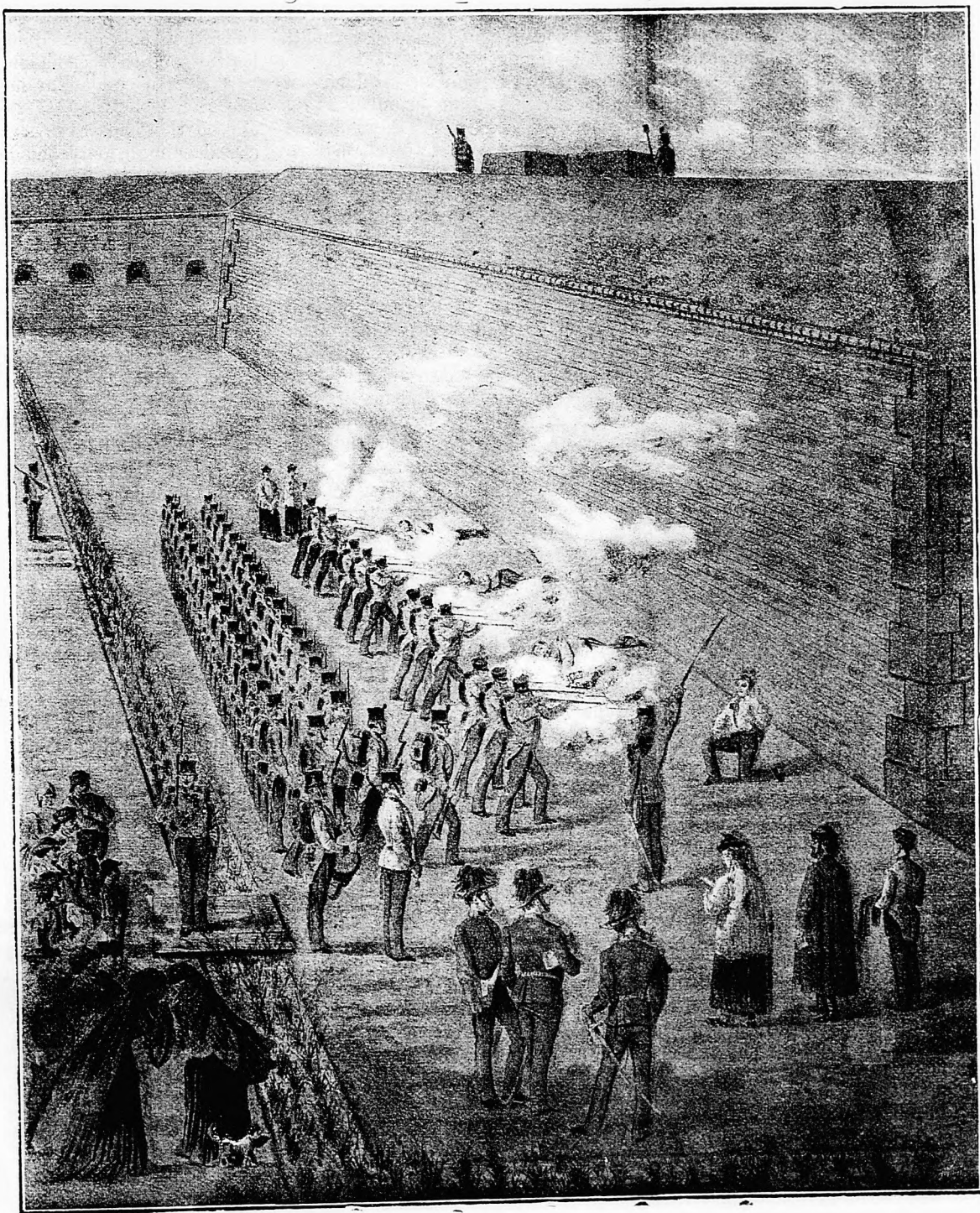

A NEGYVENNYOLCZAS KIÁLLITÁSBÓL: A KOSSUTH-TEREM egyik oldala.

birtokába is léptek. Ezek nem sokat busultak fölötté, ha Messalina mást ajándékozott meg kegyeivel, de annál nehezebben váltak meg a hatalom gyakorlatától. Különösen az általa szabadá emelt Narcissus volt féltékeny e hatalomra s midőn ez megtudta, hogy Messa-

deletet adott ki, úgy a hűtelen nő, valamint kedvesének kivégeztetésére. Narcissus jól tudta, hogy haragja lecsillapultával a gyenge császár meg fog kegyelmezni nejének, s ez esetben annak bosszuját el nem kerülheti, azért a legnagyobb sietséggel bizta meg

Claudiust első nejének cselekedete sem győzte meg arról, hogy neki feleség nem való. Neje halála után újra nősülés után látott, s minthacsak első nejének méltó párját kereste volna, úgy rátalált Agrippinára, a fentebb említett hasonnevű szerencsétlen anyának töle na-

A negyvennyolczas kiállításból: A GÖLYÓVAL KIVÉGZETT ARADI VÉRTANUK.

lina anyyra beleszeretett egy előkelő római ifjuba Siliusba, hogy ezt kényserítette nejétől elválni, s császári férjét Rómából eltávolítva, ez ifjuval egész Róma szemeláttára nyilvánosan egybekelt; — annyira fölingerelte a gyenge császárt Messalina ellen, hogy ez ren-

egyik hű emberét, hogy az keresse föl haladéktalanul Messalinát s ott a hol találja rögtön végezze ki. Így is történt s Messalina nem férjének, de egyik kegyenczének parancsára lett nem törvényesen kivégezve, hanem orv módon karddal átszurva.

gyon is elűtő leányára. Agrippina ekkor már másodszer volt özvegy s nyíltan beszéltek, hogy második férjét ennek nagy vagyona miatt öljötte meg s Claudius ennek daczára is nőül vette őt. Agrippina semmivel sem volt jobb Messalinánál; de kihágásait nagyobb

óvatossággal üzte. Férjét ép ugy megnyergelte mint Messalina, sőt arra is rávette, hogy saját fiának mellőzésével az ő fiát Nerót jölölje ki utódjává. Claudius engedett a szép és ravasz nő kívánságának; de saját vesztére, mert amint Agrippina célját elérte a megunt vén és beteges Claudius első férjének sorsára juttatta s őt is megmérgeztette. A Nemezis azonban utól érte őt. Súlyos bűnéne elkövetésében főleg a fia iránti vak szeretet vezérelte őt. Fia Nero első férjétől született gyermeke volt, s csak azért ment másodsor egy dúsgazdag férjhez nőül s csak azért mérgeztette azt meg, hogy fiára nagy vagyont juttasson; harmadik férjét a császárt is csak azért mérgeztette meg, nehogy annak ideje legyen egy gyenge perczében hozott rendelkezését megváltoztatni s Nero mellőzésével saját törvényes gyermekét jelölni ki utódjául. Most a ki miatt annyit vétkezett az által érte őt utol a bűnhődés. Természetellenes fia Nero a történelem legundokabb alakjainak egyike egy magához hasonló elvetemült nőnek Poppäa Sabinának befolyása alá került, ki őt addig ingerelte uralomravágyó anyja ellen míg a romlott lelkü fia anyja vesztét elhatározta. Nehogy azonban a minden nemesebb érzést fölháborító anyagilkosság vádjára rá nehezedjék, a dolognak olyan színezetet akart adni, mintha anyjának halála a véletlen műve volna. E végre Bajä városába utazott (a tenger partján) s anyját látogatásra hívta magához. Az anya engedett a meghívásnak. Nero a legnagyobb kitüntetéssel fogadta őt, visszatérőben azonban oly hajóra ültette, melynek kettős feneké volt s mikor a nyílt tengerre értek, Nero bérencei elsüllyesztették a hajót. Agrippina ki rögtön fölfogta az ellene intézett gyalázatos merénylet célját, egyik nőkisérőjét biztatta föl, hogy kiáltsa, miszerint ő császár anyja, míg maga Agrippina a többi nő közé vegyülve hallgatott. Alig kiáltotta az általa fölbiztatott nő, hogy ő a császár anyja, a bérenczek ott nyomban agyonverték őt, míg a többi nőt a partra szállították s így Agrippinát is. Nem volt azonban oka soká örvideni megmenekülésének, mivel néhány óra múlva a császár bérencei utánna jöttek s őt nőkisérőjével együtt fölkonzolták. — Agrippinának állítólag már Nero születése alkalmával megjósolták, hogy fia császár lesz, de őt meg fogja ölni, s az anyai vakszeretet ezen szavakat mondta: „Nem bánom öljön meg, csak legyen császár!”

Nero anyja gyilkosságának bünszerzője Poppäa Sabina is a megérdemelt sorsra jutott. Ezen felette szép, de romlott lelkü nő a császár egyik udvaroncának neje volt, azonban már elég kalandos multtal dicsekedhetett midőn Neroval megismerkedett. Mint Augustus egyik kegyeltjének leánya

egy jó családbeli nemes ifjuval kelt egybe, ettől azonban megszőkött egy haresossal Ottóval, ki később Nero udvarának tisztje lett, s mint Ottónak nejét ismerte meg őt a császár. Szépsége, elevensége, élezei annyira megtetszettek neki, hogy Ottót rábirta miszerint nejről mondjon le, a mit az meg is cselekedett. Nero nejét az erényes Octaviát Claudius császár leányát meddőség miatt udvarából száműzve Poppäat valódi császári pazarlással és fényűzéssel halmozta el. A nagyravágyó nő azonban evel nem elégedett meg. Előbb Nero anyját — kit gyűlölt — vesztette el, majd a császárné ellen fordult. Általa felfogadott bérenczek bevádolták a szegény száműzött Octaviát, hogy velük benső viszonya volt, s hogy őket arra akarta rávenni, hogy császárt gyilkolják meg, erre a lelkiismeretlen Nero, ki szenvedélyeinek utjában álló anyját eltudta vesztetni, hogy neje elvesztésének némi törvényes szint adjon felség sértésért vádolta őt be a szenatus előtt s bár az erényes nő ártatlanságában ki sem kételkedett, a szolgálékü szenatus halálra ítélte őt. A jobb sorsra érdemes nő egy magános szigetre száműzve által metszett erekkel forró fürdőben veszett el. — Most Nero Poppäat vette nőül, kinek egyedüli gondját csakis hiúságának s érzéki vágyainak kielégítése képezte. Naponta, számártejben fürdött, bearanyozott szőriü öszvérek által vonatta magát selyem bársony és bibor hordszékeken. Uralma azonban nem tartott soká. Egy alkalommal valami ellentmondással annyira felingerelte szenvedélyes férjét, hogy az a más állapotban levő nőt egy rugással illette. Erre az oly sokat vétkezett nő több napi szenvedés után mult ki.

Neroban kihalt Augustus családja s néhány évi váltakozó uralkodás után a Flaviusok és Antoniusok diéső nemzedéke következett, kik alatt szebb napok derültek a nagy világbirodalom fővárosára. Ezek nejei közt vannak szintén szintén kiválóbb alakok, kik jeles férjeik oldalánál hozzájuk illő méltósággal s erényes életmóddal és szerénységgel töltötték be hivatásukat.

Ezek között első sorban érdemel említést a hazánk területén is hódító gyanánt emlegetett Traján jeles neje Plotina. A női nemes szív hivatásának a jótékonyágnak élő ezen uralkodónó származása ismeretlen. Midőn férjével először lépett a császári palotába, annak fölépéséről visszafordulva így szólt a néphez: „A mily tisztán lépek ex palotába, ugy fogom azt elhagyni“ — s szavát megtartotta, mert sem magán életéhez, se nyilvános szerepléséhez árnyéka nem fért a rágalmnak minthogy magának gyermeke nem volt, férjének egyik rokonát a jeles Adrianust óhajtott a trónra emelni. Ezért midőn férjét Kilikiában elragadta a halál, egy ideig titokban tartatta

annak halálát s egyik hívét annak ágyába fektetbe behívatta a szenatusnak több tagját, kik előtt a Trajánként ágyban fekvő beteg oda nyíltkozott, hogy utódjául Adrianust óhajtsa s csak mikor a tanács örömmel fogadta e kijelentést, hozta nyilvánosságra férjének halálát. — Plotina Adrianus által is a legnagyobb tiszteletben tartva késő vénységben halt meg. Róma népe templomot emeltetett emlékének.

A Severus család uralma alatt ismét előtérbe lépnek a császári család nőalakjai Septimus Severus császár neje a szelleműs de könyelmű Julia Domna már azáltal is jelentékeny nyomokat hagyott maga után, hogy korának bölcsészeit, tudósait és íróit maga köré gyűjve azokat nagyban támogatta.

Ő syniai eredetű nő volt, s férje akkor mint katona tiszt azért vette el, mivel a jósnök születésénél azt jósolták, hogy férje egykor uralkodó lesz. Férje halála után fia Cracalla jutott a trónra s neki mint anyának meg kellett azt élni, hogy ezen vad természetű fia saját testvérét, az ő másodsziülött fiát az ő karjai között ölje meg. Midőn kegyetlen fiát saját katonái megölték, a busuló anya éhhalállal vetett véget önéletének.

Julia nővérenek Maesának ügyessége szerezte vissza a Caracalla által eljátszott uralkodói hatalmat. Ezen felette eszes nő nővére a császárné mellett nagy kincseket gyűjtött s mikor a Caracalla ellen föllázadt katonák egy idegent Macrinust emelték a trónra ő megvesztegette annak saját embereit, megölette Macrinust és a maga unokáját Heliogabulust kiáltatta ki császárnak. Heliogabulusnak legnagyobb szerencsétlensége volt, hogy nem az eszes Maesa szavaira hallgatott, hanem anyja tanácsa után indult, ki kéjvágyó érzékies asszony volt s ki a legesztelenebb intézkedésekre vette rá gyenge fiát. Az eszes Maesa látván, hogy unokája örületes magaviseletének kimaradhatlan vége az lesz, hogy önmagát az egész családdal együtt elveszítí, maga akarta elejét venni a dolognak s a tarthatatlan állapotoknak azzal vetett véget, hogy másik unokáját Alexander Severust kiáltatta ki császárnak. A lázadásban Heliogabulus kéjelgő anyjával együtt megöletett, de a császári hatalom a család számára meg volt mentve. Maesa nem sokáig élte túl ezen szomorú diadalát, trónra jutott unokájának azonban jó tanácsadót hagyott leányában Mammacában.

Mammaea igen értelmes bátor és jószívű nő volt, ki fiának a már hanyatlásnak indult birodalomban a rend helyreállítására a legjobb tanácsokkal szolgált. Anyja ösztönzésére újból megalakította Alexander a szenatus s abba a legjelesebb férfiakat nevezte ki. Mammaea ismerte föl a római uralkodók környezetéből legelőbb a keresztény hit tanáiban rejlő erkölcsi erőt s azért a

legjobb indulattal viseltetett a keresztények iránt, azokat mindenkor támogatta s bátorította. Éles látásával azt is belátta, hogy a birodalom rendezetlenségének egyik főoka a katonai fegyelem hiánya a hadseregben. Midőn azonban ennek megszüntetésére s szigorúbb fegyelem behozására bírta fiát, ezzel a már teljes féktelenséghez szokott hadseregben olyan visszahatásra talált, hogy egy veszedelmes katonai lázadás ütött ki ellene Germaniában. Az erélyes asszony fiával együtt rögtön a lázadás elnyomására indult azonban elcsábított katonái által cserben hagyatva a Rajna partján fiával együtt megöletett.

Ez időtől fogva (235 év kr. u.) a római birodalom sebes léptekkel közeledett hanyatlása felé. A császári szék a lázongó katonák játékszerévé vált, kik azt egyre-másra a többet igézőknek bocsáták áruba. Voltak évek a melyekben 2—3 uralkodót emelt a legiók szeszélye s bírvágya a trónra, máskor ismét 2—3 ellencsászár is uralkodott egyszerre. Az akkori állapotokat legjobban jellemzi egy kiváló női alaknak Victorinának szereplése.

Ezen egyik uralkodó családból származó erélyes nő Gallianus császár ellen maga vezetett seregeket s annak hadait több ízben meg is verte. Saját katonái őt kiáltották ki császárnak s elnevezték a „hadak anyjának” — ő azonban fiát Victorinust ajánlta maga helyett s őt tényleg Rómában a hatalom birtokába emelte. A Rómától távol táborozó Gallianus aligha tarthatta volna fen magát tovább, ha Victorinus meg nem könnyíti neki dolgát. Ez ugyanis többet futkosott Róma szép hölgyei után, mint a mennyit törődött saját trónjával, s midőn egyik előkelő hivatalnokának nevével méltatlan erőszakoskodást engedett meg magának az elősiető férj által leszuratott. Victorina most uokáját akarta kikiáltatni császárrá azonban ezzel sem ért mivel ezt meg saját katonái konzultáltak össze. Ez azonban még nem csüggesztette el a hatalomra vágyó erélyes nőt; minthogy magának nem volt családja, kegyenczeit igyekezett trónra juttatni. Előbb Lollianust, majd Marcellust, végre Tetricust kiáltatta ki császárnak. Császári ellenfele végre is csak úgy menekült meg tőle, hogy egyik kegyenczét megvesztegetve ez által orvul ölette őt meg. (268-ban)

Fontosabb bár nem ily zajos szereplése volt egy másik császárnőnek Helenának. Ez alacsony sorsból emelkedett föl a császári székbe. Egy korcsmárosnak leánya volt s férje — később Constantius név alatt császár — táborozásai közben ismerkedett meg vele. Ő már szülői házában ismerkedett meg a keresztény hit tanáival s bár férjét annak megnyerni nem bírta, igyekezett őt a hit követői iránt szelidségre hangolni. Férje egy más nőbe szeretőn,

elvált tőle, midőn azonban fia Nagy Constantin a császári székbe jutott, anyját a legnagyobb tisztelettel vétette körül s őt császárménak nevezette. Ő csepegtette fia kebelébe a keresztény hit tanait s így nagy részben neki tulajdonítható, hogy a birodalomban a keresztény vallás uralkodó vallássá emeltetett. Ebbeli érdemeiért emelte őt az egyház a szentek közé.

Még egy nőről kell megemlékeznünk a római császárok idejéből s ez Nagy Constantin második neje Fausta. Constantinnak első nejétől egy minden tekintetben nagy reményekre jogosító Fia volt: Crispus. Faustának is voltak gyermekei s ő ezeket szerette volna a trónra juttatni. Hogy ez célját elérje Crispust bevádolta férje előtt, hogy az meg nem engedett módon akar hozzá közeledni. Az indulatos Constantin felferjedésében kihallgatás nélkül kivégeztette fiát. Azonban Fausta sem örvendhetett soká diadalának, mert mikor férje tudomására jutott neje cselszövényének ezt a furdóben fojtatta meg. Constantin után nem sokára (395-ben) végleg két részre oszlott a római birodalom s a császárságnak a népek sorsára kiható nagy jelentősége megszűnt. Ezután is tüntek ugyan föl a birodalom mindkét felében kiváló női alakok, ezek hatása azonban már nem az egész emberiségre terjedt ki hanem csak egyes nemzetekre szorítkozott.

Sebesztha Károly.

DIVATLEVÉL.

Budapest, szeptember hó.

Egészen sajátos az az ellentét, hogy a míg a szezon minden irányban kezd rohamosan beállni, az egyetlen divat-tudósítások kezdenek szegénységük, keveset mondásuk által föltűnni. A színházak hiába nyíltak meg legnagyobb részben, és a hónapokon át lefűgöngyözött alakok hasztalan tárulnak föl i-mét, hogy egy képpel nagyobbá tegyék a fölpezsdülő nagyváros óriási rajzát: a divat még egy-néhány napig meg kell hogy élgedjék azzal, a mije még most van, hogy aztán a hirtelen elröppent átmeneti idő után, előálljon igéző őszi újdonságaival.

Az a legkülönösebb, hogy a legügyesebb, legtalálékonyabb párisi divat-orrások is alig tudják valami erőltetett ruhakombinációval fedezni semmitmondásaikat. Többnyire ismétlésekbe esnek és már többször elmondott dolgoknak igyekeznek valami újszerűséget kölcsönözni. Így beszélnek irásban és divatképekben a széles bőr-övekről, melyek elől fűzővel vannak elég csinosan újjá téve, megjegyezve, hogy ebben a tekintetben, a *M i s s H e l y e t t*-féle övek a lehető legkeresettebbek. A többire nézve azt a szentimentális tanácsot adják a hölgyvilágnak, hogy az öltözködésben mindig a jóízű és a praktikus beosztás elvét kövessék, mert egy elegáns hölgy, nem engedi soha toalettjeinek eleganciáját a kitűnő, vagy a közepes vagyoni viszonyok által befolyásoltatni.

Hihetőleg e mondás igazsága érvényesült a most folyt budapesti löversenyek alkalmával is, midőn egész általánosságán, — és bizonyos határ megállapíthatóságánélkül, — a legizlésebb és legelegánsabb toalettetk tarkáltak a nézők akármelyik árnyalatu sokaságában.

Az uralkodó szín a f e h é r, de tegyük utána, hogy — minden variációban. Ez egy kissé általános kifejezésnek tűnhetik föl, de teljesen találó ahhoz a kevésbé meghatározható színárnyalathoz, mely a fehér szövetek révén s felhasználásával, adta a löversenyen megjelent női társaság toalettjeinek színét, tarkáló pompáját. A derekról lefelé omló csipke körzet kissé eltűnedezt már, de azért itt-ott még tartotta magát, főleg a világosabb ruháknál, míg a sötétebb szövetekből készült toalettetekhez, — főleg az ifju hölgyek, — nagyon csinos „Figaro“-kat hordottak. Az a kokett francia hercegnő, ki a löversenyek néi divatába először hozta be a rövid ruhákat, nem talált volna a pesti turfon sok követőt, de a kik e találó toaletteteket hordták, nagyon sikkesek és grációzók voltak.

Meg kell azonban vallani, hogy az a vád, mit a versenyeken viselt rövid ruhák kedvelői támasztottak egykor a hosszú lábcakákhoz ellen, (hogy t. i. csak az apró lábcakákhoz való a rövid ruha . . .) a budapesti nőikkel szemben tárgyaltalan volt mindenkor, és most is, mert a legcsinosabb apró, kivágott lakcipőket fedték a hosszú ruhák diszkrét arányai.

A kalapok a legszebb és legdrágább fehér tollakat lengették; itt-ott föltűnt egy egy kaczer jockey-sipka is fehér és kék majd sárga és sárgás selyem szövetből, a nélkül, hogy megállapítható lett volna az egyik-másik verseny-istálló tulajdonosának színei iránti tüntetés.

A napernyők pazar csipkediszben úsztak, s kiegészítették azt a fényes, csillogó szép képet, mit a mi nőink játszva idéznek elő, a hol csak a divat eleganciája összehozza őket.

Mint késői újdonságok jelentek meg különben a „Mina“- és az „Arlette“-kalapok. Az előbbi kerek kis alakú, alig valami karimával, elhalmozva apróbb virág-diszszel, melyre jön aztán egy kis szalag-kötésből csokor. Az „Arlette“-kalapok már nagyobbak és elől ernyőjük is van, melytől betelék az egész kalap finom rózsaszínű, lehellelkönyű szövettel van bélelve.

Eros, nehéz virágdisz jön rá fölül. Különösen ovál-arcúhoz, jól áll és nagyon kedves fejdísz képez mind a kettő.

Paraszt regula.

(Umland)

Kedvesed, a nyár ha jó
Kertbe' és mezőn keresd,
Mert a nap oly hosszú, hő,
És oly enyhe, szép az est.

Télre már legyen a frigy
Felbonthatlan köztetek,
Mert a hóba' állni biz'
Nem üdvös, az éj hideg.

M i g n o n.

(Göthe)

Tudod hol a haza, hol a czitrom virul
S narancs sárgul a ak sötét árnyékából?
A tiszta légen át langyos szellőcske száll
A myrtus völgybe' lemm, babér magasán áll?
Tudod hol az? óh ebbe, ebbe el!
Kivánczozom veled szívem szerelme el!

Tudod-e, hol a ház? oszlopokon pihen
Tetője s pompa s fény ragyog a termiben?
Hol szobrok állanak kérdőn tekintve rám:
„Oh mondd ki bánta meg kis bánatos leány?
Tudod hol az? óh ebbe, ebbe el!
Vigy emgem életem ótalmazója el!

Tudod-e hol a hegy s felhős útja hol?
A ködben az öszvér csak félve bandukol.
Hol sárkányfészke van a hegy barlangiba,
A szirt leomlik, és ártól temetve van.
Tudod hol az? óh ebbe, ebbe el!
Ide vezet utunk, atyám, ide vigy el!

LENA.

VITTORIO BERZEZIO REGÉNYE.

Olaszból fordította: V. SZÜCS GÉZA.

(Folytatás.)

Lena és Elvira egy első emeleti páholyban ültek; a két leánya mosolygó arcza között a Borgolieto gróf fekete bajszkaja tünt föl.

Alberto hallgatag szemlélte a csoportozatot. Szemei, melyek pedig rendszeren oly szelíden néztek, most lángokat szórtak; ajkait harapdálta s jobb kezét szívére szoritotta, a mely majd kiugrott a helyéből, úgy dobogott. A leánya mintha érezte volna tekintetének perzselő lángját; visszafordult, s találkozáván az ifju pillantásával, szintugy zavarba jött. Elvira, a ki hátával a páholy oldaloszlopához támaszkodott, észrevette a halvány ifjut, s barátnőjéhez hajolva, sugva mondta neki:

— Tudod-e mit vettem észre?

Lena érezte, hogy a vér arczába tódul.

— Ugyan mit? Mit vettél észre? Kérdé, erőltetett közönyösséggel.

— Van itt valaki, a ki majd elnyel a tekintetével. — Nem látod?

— Nem felelé — Lena.

— Nézd csak; egy halvány ifju, sötét borus arczczal.

Lena gyorsan megfordult.

— Látod?

— Igen.

— Ismered?

— Nem — felelé kissé összerézzenve, nem minden zavar nélkül a leánya.

— Annál jobb.

— Miért?

Elvira mosolyogva felelé, mintha valami badar gondolat üzne ki agyából: — Mert egy pillanatig azt hittem, hogy — ő a te ismeretlened — s mint-hogy alakja nem valami rokonszenves előttem, nagyon örülök, hogy csalódtam.

Borgolieto gróf nem értette a párbeszédet, melyet a két leánya folytatott egymással; de vette észre, hogy valami olyanról folyik társalgásuk, a mi nagyon felkeltette figyelmüket — s kíváncsian, hogy ugyan mi is lehet ez a dolog — arrafelé irányzá látcsövét, a merre Elvira nézett, ugyan-csak nem kedvezőleg nyilatkozva szegény Albertóról.

— Ejnye, mit látok! kiáltá fel csodálkozva az ifju gróf — ime egy ember, a kiről nem hittem volna, hogy valaha a színházban lássam.

— Ki az? kérdé Elvira.

— Egy fiatal ember, ott ni — a ki még nemrégiben papi ruhában járt, szerzetesnek készült, s úgy beszélt a „világi dolgokról“, mint az ördög gonosz incselkedéseiről.

— Nem azt a sápadt fiatal embert érti, a ki ahoz az oldalajtóhoz támaszkodik? kérdé Elvira kíváncsian.

— Valóban, ő az — felelé Federico. Együtt tanultam vele a kollegiumban. Fiatalabb volt, mint én — de nagyon vonzódott és ragaszkodott hozzám, mert én oltaztam a többiek gúnyolódásai ellen.

S miért gúnyolták? Kérdé a marquis-né, beleelegyedve a társalgásba ő is.

— Ilyen szokott lenni az iskolai élet. Ez tulságosan vallásos volt, s társai azzal vádolták, hogy ezáltal a tanárok kegyét akarja megnyerni — a „barátok kuktájá“-nak hívták — s úgy tudom, szerzetes akart lenni ő maga is.

Alberto, a ki végtére felismerte régi iskolatársát Federicóban, észrevette, hogy róla beszélnek, látta a gróf mosolygásáról, reá irányult tekintetéből; hirtelen haragot érzett átfutni idegein, a mely főleg Lena ellen irányult, a ki reá se nézett eddig. Ugy tetszett neki e perczben, mintha gyülné; ő sem akart reánézni többet, s bármennyire fájt is a szive bele, ezután tekintetét merőn a szinpadra szegezte.

XIII.

Alberto fájdalmi.

Az operára egy kis ballett következett, holmi könnyed, szemkápráztató, fülbemászó zenéjű francia darab, a melynek kezdetekor a mi fiatal emberünk behunyta a szemeit, a mint Szent

Antalnak kellett vala tennie a pusztá magányában a démon csábító incselkedéseire. Aztán kinyitotta a szemeit, s látta a lenge ruhájú, (mondhatnók: majdnem ruhátlan) csabos testü tánczosnókat.

Azok a rózsapiros arczok, azok a kerek, formás idomok, azok a csilámló szemek, kihívó mosolyok az ajkak fölött — a lábak, a melyek oly kábító ügyességgel és bájjal tánczoltak a zene ütemeire — a lehető legkülönböőbb benyomást gyakorolták az Alberto — szüz — tisztá, ártatlan lelkére.

Keble elfogult, szive dobogott s tekintetét nem is tudta már hozzá irányozni. Egy, eddig ismeretlen vágy keletkezett benne. Csak nézett, nézett. Menekülni szeretett volna e helyről, de nem volt reá képes.

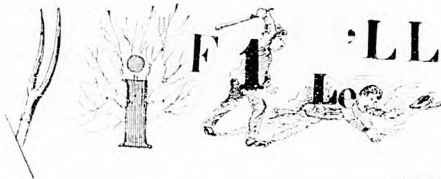
S ebben a kínos helyzetében ott látta a Lena mosolygó arczát, csodaszép vonásait, a melyek majd hívni, majd elűzni látszottak őt ábrándjainak közepe. Szégyelte magát saját magától, s megmagyarázhatatlan düh hatotta át idegeit.

— — — A balletnek vége volt s a tapsok, melyek itt-ott felhangzottak, hogy a ballerínák keces tánczának elismeréssel adózzanak, felrázták Albertót is merengéséből.

(Folytatás következik.)

Képtalány.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé:

Halottégetés.

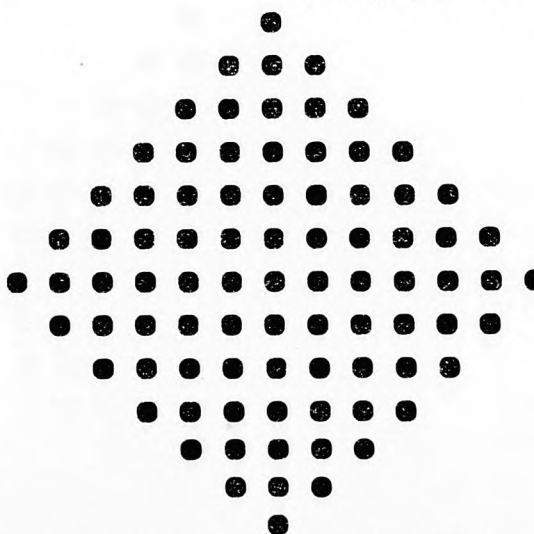
A számrejtvényé:

Azért csillag hogy ragyogjon,

Azért kis lány hogy megcsaljon.

Büvösrejtvény.

Tiszaújhegyi Köncs Mariská-tól.

Betű az abc végéről.

Mutató névmás.

Halhatatlan költőnk.

Ásványkő.

Világrész.

A macska szokott így menni.

Egy híres utazó.

Kedves halottra mondjuk.

Vidék hazánkban.

Lapnak a neve.

Szin.

Egészséges ital.

Betű az abc közepéből.

E pontok helyébe a betűk akként helyezendők el, hogy a két leghosszabb sor felülről lefelé és balról jobb a olvasva, egy és ugyanazt az értelmet adják.